

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

สำหรับวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอเกี่ยวกับการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และสำหรับขั้นตอนสุดท้าย เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่คนชราที่อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 200 คน มีเขตพำนักอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) โดยมีแนวคิดที่ว่าปัญหาของคนชราที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะสภาพของสังคมเมือง ซึ่งเขตเทศบาลก็เป็นเสมือนตัวแทนดังกล่าวได้ จากนั้นจึงมาพิจารณาว่าในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ นี้ ได้มีการแบ่งออกเป็นเขตแขวงการเลือกตั้ง ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 เขตอย่างกว้าง ๆ ได้แก่ แขวงนครพิงค์ (แขวง 1) แขวงกาวิละ (แขวง 2) แขวงเมืองราย (แขวง 3) และแขวงศรีวิชัย (แขวง 4) ซึ่งในแต่ละเขตแขวงการเลือกตั้งจากการสอบถามนายทะเบียนราษฎร ปรากฏว่า มีแนวโน้มของการกระจายจำนวนคนชราที่อยู่ตามบ้านในแต่ละแขวงพอ ๆ กัน ดังนั้น จึงทำการเลือกตำบลในแขวงนั้น ๆ ตำบลเหล่านั้นได้แก่ ตำบลป่าตันและตำบลช้างม่อย (แขวง 1) ตำบลน้ำฮ่าม ตำบลวัดเกตและตำบลท่าศาลา (แขวง 2) ตำบลหายยาและตำบลช้างคลาน (แขวง 3) และตำบลช้างเผือกและตำบลสุเทพ (แขวง 4) จากนั้น ทำการสุ่มรายชื่อคนในทะเบียนราษฎรตามเลขที่ที่อยู่ในแต่ละเขตแขวงการเลือกตั้ง แต่ในทางปฏิบัติ ผู้วิจัยพบว่า บางครั้งหาบ้านไม่พบหรือเมื่อพบแต่คนชราไม่ได้อยู่ในบ้านเลขที่ดังกล่าว จึงได้เลิกวิธีนี้ แต่ได้นำวิธีการออกสุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มไปตามบ้านต่าง ๆ ในแต่ละตำบลใน 4 เขตแขวงการเลือกตั้ง เพื่อถามหาว่ามีคนชราอยู่ในบ้านหรือไม่ เมื่อบอกข้อสัมภาษณ์ โดยส่วนรวมในทุกตำบลก็เลือกตามเขตแขวงเลือกตั้งทั้ง 4 พบว่าคนชราส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ ทำให้ได้ตัวอย่างคนชรา 200 คน เป็นชายจำนวน 87 คน และเป็นหญิงจำนวน 113 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นแบบสัมภาษณ์ (Closed-Structure Questionnaire) แบบปิด ซึ่งประกอบด้วย หมวดดังต่อไปนี้คือ

1. คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ถูกสัมภาษณ์
2. คำถามเกี่ยวกับปัญหาของคนชราทางด้านเศรษฐกิจ สัมพันธ์ภาพกับสมาชิกในครอบครัว และด้านสุขภาพจิต รวมทั้งความต้องการของคนชรา
3. คำถามเกี่ยวกับการประเมินค่าของตนเองของคนชรา

อนึ่ง ในการสร้างแบบสอบถามเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา 2 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประพันธ์ สุทธาวาส อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ และอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศ อาจารย์ ชาติหลวง พอล พอลลิวต์ ได้ตรวจสอบเนื้อหา Content Validity เมื่อผ่านการตรวจสอบแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบแบบสอบถาม (Pretest) กับคนชราทั้งชายและหญิงจำนวน 20 คน ในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านธรรมปกรณ อําเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อตรวจสอบการใช้ถ้อยคำหรือความเหมาะสมของข้อมูลที่ต้องการทราบ ความเข้าใจในคำถามของคนชราว่า คำตอบที่ได้ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ตลอดจนคำถามใดที่คนชราพอใจหรือไม่พอใจจะตอบ และใช้เวลานานในการตอบ

จากการทำสอบแบบสอบถาม พบว่า คนชราเข้าใจคำถามในการสัมภาษณ์เป็นอย่างดี โดยเฉลี่ยใช้เวลาประมาณ 45 นาที ซึ่งเป็นเวลาดำเนินงาน แต่มีข้อสังเกตว่าคำถามที่เกี่ยวข้องกับความทรงจำของข้อมูลในอดีต หรือเกี่ยวกับตัวเลข เช่น คำถามเกี่ยวกับรายได้หรือการศึกษา ต้องใช้เวลาทบทวนความจำนาน อย่างไรก็ตามได้มีการปรับปรุงแบบสอบถาม โดยตัดคำถามเกี่ยวกับอดีตออก และลดจำนวนชื่อคำถามให้กระชับรัดกุมเหมาะสมแก่การสัมภาษณ์ หลังจากที่ได้ทำกาปรับปรุงแบบสอบถามแล้ว ปรากฏว่าเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์โดยเฉลี่ย 30 นาที ซึ่งนับว่าเป็นเวลาที่เหมาะสม ไม่ทำให้คนชราเหน็ดเหนื่อยมากนัก

ปัญหาที่ประสบในการสัมภาษณ์

ในการออกสัมภาษณ์ ผู้วิจัยและนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ช่วยวิจัยพบปัญหาที่ว่าคนชราบางคนหงุดหงิด จู้จี้ ไม่ชอบการซักถาม และตอบคำถามอย่างไม่เต็มใจ ผู้วิจัยต้องพยายามอธิบายถึงวัตถุประสงค์ ให้คนชราเหล่านี้ทราบ ซึ่งบางรายที่เข้าใจและยอมเปลี่ยนท่าทีในการสัมภาษณ์ แต่ก็มีบางที่คนชรา ปฏิเสธการให้สัมภาษณ์พร้อมแสดงอาการเกรี้ยวกราดทางอารมณ์ ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถสัมภาษณ์ได้ นอกจากนี้แล้วคนชราบางคนหุตั้งมาก เวลาสัมภาษณ์ต้องหยุดคุยในลักษณะคล้ายการตะโกน ซึ่ง เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ใกล้ชิดในครอบครัวพยายามตอบคำถามแทน ทำให้ต้องละเว้นการนำแบบ สอบถามชุดนั้นมาพิจารณา อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่าในระหว่างการสัมภาษณ์ พบเพียง 3 - 4 ราย เท่านั้น แต่เมื่อก้าวเป็นภาพรวมแล้ว การสัมภาษณ์ครั้งนี้ได้รับความร่วมมือจากคนชราใน เขตเทศบาลนครเชียงใหม่อยู่ในเกณฑ์ที่ดี

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์นี้ เริ่มตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคม 2533 ถึง วันที่ 31 สิงหาคม 2533 รวมเป็นระยะเวลาที่ใช้ทั้งสิ้น 1 เดือนครึ่ง บุคคลที่ร่วมคณะในการ สัมภาษณ์ครั้งนี้ได้แก่นักศึกษาหญิงชั้นปีที่ 4 และปีที่ 3 สาขาวิชาจิตวิทยา วิชาเอกจิตวิทยา สังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 19 คน และผู้ ช่วยนักวิจัยชายระดับ 3 จำนวน 1 คน คณะผู้สัมภาษณ์เป็นผู้ที่ได้ผ่านการอบรมวิธีการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลมาเป็นอย่างดี

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหา ความต้อง- การและลักษณะบางประการของคนชราในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดย การศึกษาครั้งนี้มิได้ยึดการอธิบายของทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะผู้วิจัยมีความเห็นว่า ยังมีได้มีทฤษฎีใดโดยตรง อธิบายเรื่องราวภาพวิพากษ์ได้สมบูรณ์ การทดสอบสมมุติฐานจึงไม่ใช่ วัตถุประสงค์หลัก ดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้จะเน้นที่สถิติเชิงพรรณนาเป็นหลัก ข้อมูลที่ได้จะแจกแจงตามอัตราร้อยละของแต่ละปัญหาและความต้องการ